Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра документознавства та української мови (№ 706)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньо-наукової програми

_____ Даніїл РЕВЕНКО
(підпис) (ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

« 29 » серпня 2024 р.

СИЛАБУС ОБОВ'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Наукові іншомовні комунікації

(назва навчальної дисципліни)

(для іноземних здобувачів освіти)

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 051 Економіка
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма: Економіка
(найменування освітньої програми)

Рівень вищої освіти: ***третій (освітньо-науковий) рівень***

Силабус введено в дію з 01.09.2024

Харків – 2024 р.

Розробник: Шленьова М. Г., доц. каф. 706, к. філол. н., доц.
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання) (підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри _____
документознавства та української мови
(назва кафедри)

Протокол № 12 від «27» червня 2024 р.

Завідувач кафедри к. філ. н., доц. _____ Алла ПРИЛУЦЬКА
(науковий ступінь і вчене звання) (підпис) (ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено з представником здобувачів освіти:
Яценко Д. С. _____ _____
(підпис) (ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

1. Загальна інформація про викладача

1. Загальна інформація про викладача

Шленьова Марина Геннадіївна, к.філол.н., доцент кафедри української мови та мовної комунікації. З 2018 р. викладає в університеті такі дисципліни: управління персоналом; основи педагогічних знань; загальне документознавство, стратегічні комунікації; наукові іншомовні комунікації; українсько мова як іноземна; країнознавство (для іноземців).
Напрями наукових досліджень: Інноваційні основи державного управління, адміністрування та економічного розвитку, дослідження стратегічного менеджменту, трендові методики викладання у вищій школі.
Контактна інформація: - m.shleneva@khai.edu

2. Опис навчальної дисципліни

Форма здобуття освіти	Денна, заочна
Семестр	1-й
Мова викладання	Українська
Тип дисципліни	Обов'язкова
Обсяг дисципліни: кредити ЄКТС/кількість годин	*денна*: 3 кредити ЄКТС / 90 годин (64 аудиторних, з яких: практичні – 64; СРЗ – 28);
Види навчальної діяльності	Практичні (семінарські) заняття, самостійна робота
Види контролю	Поточний контроль, модульний контроль, семестровий контроль – залік
Пререквізити	Українська мова за професійним спрямуванням
Кореквізити	Фахові технічні дисципліни, методологія наукових досліджень
Постреквізити	Досягнення загальних і фахових компетентностей згідно зі стандартами спеціальностей

3. Мета і завдання навчальної дисципліни, переліки компетентностей та очікуваних результатів навчання

Мета – формування у здобувачів вищої освіти технічних спеціальностей системи компетентностей щодо здійснення міжмовної та міжкультурної наукової комунікації засобами української мови; опанування теоретичних засад і практичних механізмів науково-технічного перекладу, термінологічного зіставлення, адаптації іншомовних наукових джерел, аналітико-синтетичного опрацювання світового досвіду та презентації результатів власних інженерних досліджень державною мовою у полікультурному академічному середовищі.

Завдання:

– ознайомити з теоретичними основами наукової іншомовної комунікації як процесу трансферу фахових знань; специфікою міжмовного науково-технічного перекладу та локалізації технічних текстів; механізмами запозичення та адаптації іншомовної термінології відповідно до норм «Українського правопису» (2019); міжнародними стандартами оформлення бібліографії та посилань на іншомовні джерела (ДСТУ 8302:2015, APA, IEEE);

– сформувати вміння та навички адекватного перекладу науково-технічних текстів з іноземної мови українською з дотриманням термінологічної точності; аналітико-синтетичної компресії іншомовних досліджень (складання реферативних оглядів, анотацій українською мовою); усунення міжмовної інтерференції («фальшивих друзів перекладача», синтаксичного калькування); редагування перекладених текстів та постредагування результатів машинного перекладу;

– розвивати комунікативні компетенції презентації державною мовою аналітичних оглядів світових наукових досягнень; ведення фахової полеміки за матеріалами закордонних досліджень;

– поглибити знання з вимог академічної доброчесності під час цитування, перекладу та переказу іншомовних праць, декларування використання інструментів штучного інтелекту.

Компетентності, яких набувають:

Загальні компетентності (ЗК)

– ЗК03. Здатність працювати в міжнародному контексті;

– ЗК05. Здатність розв’язувати комплексні проблеми економіки на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності;

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

– СК02. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами.

– СК03. Здатність використовувати сучасні методології, методи та інструменти емпіричних і теоретичних досліджень у сфері економіки, методи комп'ютерного моделювання, сучасні цифрові технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та науково-педагогічній діяльності

Програмні результати навчання:

– РН04. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу великих масивів даних та/або складної структури, спеціалізоване програмне забезпечення та інформаційні системи.

– РН06 Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, теоретичні та практичні проблеми економіки державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях.

– РН11. Уміти управляти змістом, розкладом, вартістю, якістю, ризиками, людськими ресурсами та комунікаціями науково-технічних проектів, у тому рахунку в аерокосмічній галузі з відповідністю вимогам міжнародних стандартів.

4. Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади наукової мови та термінознавства

Тема 1. Мова як найважливіший засіб спілкування і репрезентант національності. Поняття про наукову мову як комунікативний феномен.

Предмет, мета і завдання курсу. Мова як суспільне явище, універсальний засіб пізнання світу й ідентифікатор національної свідомості. Функції мови в суспільстві. Наукова мова як специфічна комунікативна система: об'єктивність, точність, узагальненість, доказовість та логічна послідовність. Роль української мови в розвитку вітчизняної та світової науки і техніки.

– *Теми практичних занять:* Комунікативні якості та етичні параметри наукової мови. Мовні бар'єри в міждисциплінарній комунікації.

– *Самостійна робота здобувача освіти:* опрацювання матеріалу лекцій; підготовка до практичних занять.

Тема 2. Місце наукового стилю в системі сучасної української літературної мови. Поняття про термінологічну лексику.

Стильова диференціація сучасної української мови. Підстилі (власне науковий, науково-навчальний, науково-популярний, науково-виробничий) і жанри наукового стилю. Лексичний склад наукового тексту: загальновживана, загальнонаукова та спеціальна (галузева) лексика. Поняття про термін і термінологічну лексику. Ознаки терміна (однозначність, системність, дефінітивність, стилістична нейтральність, відсутність експресії). Номени та професіоналізми у співвідношенні з термінами.

– *Теми практичних (семінарських) занять:* Жанрово-стильовий аналіз фахових технічних текстів. Диференціація термінів, номенів і професіоналізмів у технічних текстах.

– *Самостійна робота здобувача освіти:* опрацювання матеріалу лекцій; підготовка до практичних занять.

Тема 3. Термінологія і термінознавство. Формування дефініції у процесі наукового дослідження.

Термінологія як система термінів певної галузі. Термінознавство як наука. Способи творення термінів (морфологічний, синтаксичний, семантичний, запозичення). Проблема синонімії, багатозначності та омонімії в термінології. Наукова дефініція: структура, логічні правила конструювання, типи дефініцій (родовидові, операційні, генетичні). Типові помилки під час формулювання дефініцій («коло в дефініції», надмірна широта чи вузькість визначення).

– *Теми практичних (семінарських) занять:* ворення й стандартизація українських науково-технічних термінів. Практикум із моделювання та формулювання наукових дефініцій.

– *Самостійна робота здобувача освіти:* опрацювання матеріалу лекцій; підготовка до практичних занять.

Тема 4. Лексикографія та термінографія в Україні. Особливості термінологічних словників.

Становлення й сучасний стан української наукової лексикографії та термінографії. Класифікація термінологічних словників: одномовні (тлумачні, стандартизовані), перекладні (дво- і багатомовні), енциклопедичні, комбіновані. Структура словникової статті термінологічного словника. Електронні лексикографічні ресурси, цифрові бази термінів і корпусні інструменти в науково-технічній діяльності фахівця.

– *Теми практичних занять:* Оцінювання та верифікація електронних термінологічних баз даних і словників онлайн. Складання фрагмента фахового двомовного глосарія.

– *Самостійна робота здобувача освіти:* опрацювання матеріалу лекцій; підготовка до практичних занять; підготовка до модульної контрольної роботи.

Модульний контроль 1

Змістовий модуль 2. Професійний науковий виклад і міжмовна комунікація

Тема 5. Особливості наукового тексту і професійного наукового викладу думки. Основні види оброблення науково-технічної інформації.

Структурно-семантична організація наукового тексту. Композиційні елементи наукової статті, звіту про НДР, кваліфікаційної роботи. Культура наукового викладу: зв'язність, логічність переходів, синтаксичні конструкції категоричності/некатегоричності, кліше наукового стилю. Академічна доброчесність і правила цитування.

Аналітико-синтетичне оброблення інформації: анотування (види анотацій), реферування (інформативне, індикативне), тезування, складання конспектів і оглядів літератури.

– *Теми практичних (семінарських) занять:* Компресія тексту: складання анотацій фахових публікацій різними підстилями; підготовка структурованого реферату за технічною тематикою.

– *Самостійна робота здобувача освіти:* опрацювання матеріалу лекцій; підготовка до практичних занять.

Тема 6. Особливості використання абревіатур та графічних скорочень у наукових текстах.

Абревіація як спосіб оптимізації передачі наукової інформації. Види абревіатур (ініціальні, буквені, звукові, комбіновані). Морфологічні ознаки абревіатур: рід, відмінювання, синтаксичне узгодження з іншими словами.

Графічні скорочення: точкові, дефісні, скісні риски, усічення. Стандарти ДСТУ 3582:2013 щодо правил бібліографічного опису та скорочення слів. Типові помилки у вживанні абревіатур і скорочень у науково-технічній документації

– *Теми практичних занять:* Нормування, правопис і редагування абревіатур та скорочень у технічній документації і бібліографічних описах.

– *Самостійна робота здобувача освіти:* опрацювання матеріалу лекцій; підготовка до практичних занять.

Тема 7. Форми та види перекладу. Особливості науково-технічного перекладу.

Переклад як міжмовна і міжкультурна наукова комунікація. Види перекладу: повний письмовий, реферативний, анотаційний, консультативний.

Специфіка науково-технічного перекладу: збереження еквівалентності термінологічних значень, відтворення контекстуальної структури речення, трансформація пасивних та дієприкметникових конструкцій. Проблема «фальшивих друзів перекладача» (міжмовні пароніми) у науково-технічній сфері. Використання систем машинного перекладу й цифрових помічників: можливості, ризики та необхідність постредагування.

– *Теми практичних занять:* Практикум із перекладу та фахового редагування науково-технічних текстів (з урахуванням специфіки інженерних галузей).

– *Самостійна робота здобувача освіти:* опрацювання матеріалу лекцій; підготовка до практичних занять.

Модульний контроль 2

5. Індивідуальні завдання

Не передбачено.

6. Методи навчання

Пояснювально-ілюстративний (лекція, презентації); проблемно-пошуковий (бесіда, дискусія, самостійна робота з науковою літературою); репродуктивний (робота з підручником, посібником, конспектом лекцій) і практичні (спостереження й аналіз мовних фактів, виконання практичних завдань) методи навчання.

7. Методи контролю

1. Поточний контроль (опитування, перевірка виконання практичних завдань).
2. Проміжний контроль (дві модульні контрольні роботи).
3. Підсумковий контроль (залік).

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Таблиця 8.1 – Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Складові навчальної роботи	Бали за одне завдання	Кількість завдань	Сумарна кількість балів
Змістовий модуль 1			
Активність під час аудиторної роботи	0…2	8	0…16
Виконання практичних завдань	0….2	8	0….16
Модульний контроль	0…25	1	0…25
Змістовий модуль 2			
Активність під час аудиторної роботи	0…2	4	0…8
Виконання практичних завдань	0…2	5	0…10
Модульний контроль	0…25	1	0…25
Усього за семестр			**0…100**

Семестровий контроль (залік) проводять у разі відмови здобувача освіти від балів підсумкового контролю й за наявності допуску до заліку.

Під час складання семестрового заліку здобувач освіти має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для заліку містить чотири питання – одне теоретичне і три практичних. Максимальна кількість балів за кожне питання – 25 балів (загалом – 100 балів).

Таблиця 8.2 – Шкали оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційний залік	Залік
90–100	Відмінно	Зараховано
75–89	Добре	
60–74	Задовільно	
0–59	Незадовільно	Не зараховано

Критерії оцінювання роботи здобувача освіти протягом семестру

Зараховано (60–74 бали). Мати достатній рівень знань і вмінь. Здати дві модульні контрольні роботи. Знати й відтворювати не менше ніж 60% теоретичного матеріалу щодо наукового стилю, термінознавства та перекладу. Уміти більш-менш правильно, грамотно й відносно самостійно оперувати базовою фаховою термінологією, формулювати прості наукові дефініції, здійснювати аналітико-синтетичне оброблення технічної інформації (анотування, реферування), застосовувати стандартні абревіатури й графічні скорочення, а також виконувати базовий науково-технічний переклад; здійснювати усне монологічне та діалогічне / полілогічне наукове мовлення; з допомогою викладача виправляти помилки, серед яких значна кількість суттєвих (термінологічні неточності, порушення правил скорочення чи хибні перекладацькі еквіваленти).

Зараховано (75–89 балів). Мати належний рівень знань і вмінь. В обумовлений термін здати дві модульні контрольні роботи. На належному рівні знати теоретичний матеріал і вміти загалом самостійно його застосовувати. Уміти правильно, грамотно й самостійно оперувати понятєво-термінологічним апаратом спеціальності, коректно будувати наукові дефініції в процесі дослідження, послуговуватися термінологічними словниками й електронними базами даних, компресувати науково-технічну інформацію та здійснювати адекватний фаховий переклад із дотриманням міжмовних відповідників; здійснювати усне монологічне та діалогічне / полілогічне наукове мовлення (участь у фахових дискусіях, захист результатів дослідження); з допомогою викладача або самостійно виправляти помилки, більшість яких несуттєві.

Зараховано (90–100 балів). В обумовлений термін здати дві модульні контрольні роботи. Досконально знати теоретичний матеріал і вміти самостійно та творчо його застосовувати в дослідницькій практиці. Уміти правильно, грамотно, нормативно й самостійно продукувати наукові тексти (тези, анотації, звіти), формулювати вичерпні й точні наукові дефініції, бездоганно дотримуватися стандартів щодо графічних скорочень і бібліографічного опису, здійснювати якісний науково-технічний переклад складних фахових текстів із постредагуванням; вільно володіти культурою усного монологічного й діалогічного / полілогічного наукового мовлення;

самостійно виявляти й виправляти несуттєві стилістичні помилки та окремі неточності. Проявляти високий рівень академічної грамотності, дослідницьку ініціативу й творчі здібності в розумінні та використанні навчально-програмного матеріалу.

9. Політика навчального курсу

Умови отримання балів. Бали за присутність практичних (семінарських) заняттях здобувачі освіти не отримують: рейтинг здобувача освіти формує активна участь на практичних (семінарських) заняттях, а також виконання завдань, передбачених у силабусі навчальної дисципліни. Здобувач освіти зобов'язаний вчасно виконувати навчальні завдання відповідно до індивідуального навчального плану та силабусу навчальної дисципліни.

Відвідування занять. Регулювання пропусків. Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних (семінарських) занять. Здобувачі освіти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні (семінарські) заняття регулярно, повинні протягом тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені заняття слід відпрацьовувати відповідно до розкладу консультацій за попереднім погодженням з викладачем. Пропущені заняття відпрацьовують усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. За погодженням із викладачем дозволено письмово відпрацювати пропущені заняття шляхом виконання індивідуального письмового завдання.

Дотримання вимог академічної доброчесності. Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі освіти мають дотримуватися загальноприйнятих морально-етичних норм і правил поведінки, а також вимог академічної доброчесності, передбачених Положенням про академічну доброчесність Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут». Роботи здобувачів освіти мають бути їхніми оригінальними дослідженнями або міркуваннями. Академічною недоброчесністю є відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших здобувачів освіти тощо. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування незалежно від масштабів плагіату чи обману.

10. Методичне забезпечення

Підручники, навчальні й навчально-методичні посібники, які видано в Університеті:

1. Заверющенко О. Л. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб. для слухачів системи підвищ. кваліфікації / О. Л. Заверющенко. – Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т», 2019. – 56 с.

2. Професійно-орієнтований спецкурс з української мови за фахом [Електронний ресурс]: навч. посіб./ М. Г. Шленьова, І. В. Фірсова, І. М. Кравченко. – Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т», 2023. – 236 с

Посилання на курс у системі дистанційного навчання Ментор: https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=8496

11. Рекомендована література

Базова

***Підручники й навчальні посібники*:**

1. Колоїз Ж. В. Основи академічного письма : практикум. Кривий Ріг : ФОП Маринченко С. В., 2019. 178 с

2. Онуфрієнко Г.С. Науковий стиль української мови: Навчальний посібник з алгоритмічними приписами. 3-тє видання, доп. та перероб. К.: «ЦУЛ», 2016. 426 с.

3. Основи наукового мовлення [за загальною редакцією І. М. Плотницької, Р. І. Ленди]. Київ, 2012. 48 с.

4. Плотницька І. М. Ділова українська мова : навч. посіб. / І. М. Плотницька. – 3-тє вид. – Київ : Центр учбової літератури, 2022. – 256 с.

5. Савчук Н. М. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб. / Н. М. Савчук. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2019. – 160 с.

6. Селігей П. О. Світло і тіні наукового стилю/ П.О.Селігей. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 627 с.

7. Черемська О. С. Українська мова (за професійним спрямуванням) : підручник / О. С. Черемська, В. Г. Сухенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 436 с.

8. Черемська О. С. Українська мова (за професійним спрямуванням) : підручник : у 2-х ч. Ч. 2. Культура усної та писемної мови у стильових різновидах / О. С. Черемська, В. Г. Сухенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 216 с.

9. Шевчук С. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник / С. В. Шевчук. – Київ : Алерта, 2023. – 536 с.

***Нормативні документи*:**

1. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25.04.2019 № 2704-VIII [Електронний ресурс] // Верховна

Рада України. Законодавство України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text.

2. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила. – Чинний від 2013-08-22. – Київ : Мінекономрозвитку України, 2013. – 18 с.

3. ДСТУ 3966:2009. Термінологічна робота. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять. – Чинний від 2009-10-30. – Київ : Держспоживстандарт України, 2010. – 34 с.

4. ДСТУ 4163:2020. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів. – Чинний від 2021-09-01. – Київ : Держспоживстандарт України, 2020. – 37 с.

5. Український правопис [Електронний ресурс] / Нац. акад. наук України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні, Ін-т укр. мови. – Київ : Наукова думка, 2019. – 282 с. – Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf.

Допоміжна

1. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити [Електронний ресурс] / за заг. ред. О. Сербенської. – Львів : Світ, 1994. – 152 с. – Режим доступу: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0005592.

2. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо [Електронний ресурс] / Б. Антоненко-Давидович. – Київ : Либідь, 1991. – 254 с. – Режим доступу: http://yak-my-hovorymo.wikidot.com/.

3.Академічна доброчесність : проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих учених : колективна монографія / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І.О.Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с. URL : http://www.dridu.dp.ua/ vidavnictvo/ monografii/Monografiya _young_scientist.pdf

4. Береза Т. Скажи мені українською : українсько-російський словник правдивої мови [Електронний ресурс] / Тарас Береза. – Львів : Апріорі, 2019. – 456 с. – Режим доступу: https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi61/0044959.pdf.

5. Береза Т. Мова – не калька : словник української мови [Електронний ресурс] / Т. Береза, І. Зубрицька, Ю. Зелений. – Львів : Апріорі, 2015. – 664 с. – Режим доступу: https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi60/0044411.pdf.

6. Вирган І. О. Російсько-український словник сталих виразів онлайн [Електронний ресурс] / І. О. Вирган, М. М. Пилинська. – Харків : Прапор, 2000. – 864 с. – Режим доступу: https://stalivyrazy.org.ua/index.php.

7. Волощак М. Неправильно – правильно. Довідник з українського слововживання [Електронний ресурс] / М. Волощак. – Київ, 2003. – Режим доступу: http://nepravylno-pravylno.wikidot.com/.

8. Головащук С. І. Російсько-український словник сталих словосполучень [Електронний ресурс] / С. І. Головащук. – Київ : Наук. думка, 2001. – 640 с. – Режим доступу: http://ros-ukr-idioms.wikidot.com/.

9. Дворецька Ю. Помилкаріум. Моя українська правильна та вишукана : візуалізований довідник / Ю. Дворецька. – Харків : Основа, 2022. – 128 с.

10. Дорошенко С. І. Основи культури і техніки усного мовлення : Навч. Посібник. Харків : Основа, 2013. 106 с.

11. Жайворонок В. В. Велика чи мала літера [Електронний ресурс] : словник-довідник / В. В. Жайворонюк. – Київ, 2004. – Режим доступу: http://velyka-chy-mala-litera.wikidot.com/.

12. Калашник В. С. Українсько-російські синтаксичні паралелі: Труднощі перекладу / В. С. Калашник, Ж. В. Колоїз. – Харків : Прапор, 2003. – 112 с.

13. Караванський С. Російсько-український словник складної лексики [Електронний ресурс] / С. Караванський. – 3-тє вид., доповн. і випр. – Львів : БаК, 2016. – 608 с. – Режим доступу: https://chtyvo.org.ua/authors/Karavanskyy_Sviatoslav/Rosiisko-ukrainskyi_slovnyk_skladnoi_leksyky_3-tie_vyd_2016/.

14. Кацавець Р.С. Ораторське мистецтво: підручник. 2-ге вид., доповн. К. : Алерта, 2018. 216 с.

15. Культура мови на щодень [Електронний ресурс] / за ред. С. Я. Єрмоленко. – Київ, 2000. – Режим доступу: http://kultura-movy.wikidot.com/.

16. Культура мови на щодень [Електронний ресурс] : інформаційно-довідкова система / Інститут української мови НАН України. – Режим доступу: http://kulturamovy.univ.kiev.ua/.

17. Культура української мови : довідник / за ред. В. М. Русанівського. – Київ : Либідь, 1990. – 304 с.

18. Лозова Н. Є. Дзвона чи дзвону? або -а (-я) чи -у (-ю) в родовому відмінку [Електронний ресурс] : словник-довідник / Н. Є. Лозова, В. Б. Фридак. – Київ, 2007. – Режим доступу: http://rodovyi-vidminok.wikidot.com/about.

19. Непийвода Наталія. Практичний російсько-український словник: найуживаніші слова і вислови [Електронний ресурс] / Н. Непийвода ; за ред. Ф. А. Непийводи. – Київ : Основа, 2000. – 256 с. – Режим доступу: https://archive.org/details/ros0ukr/ros0ukr.

20. Непийвода Н. Ф. Сам собі редактор. Порадник з української мови / Н. Ф. Непийвода. – Київ : Українська книга, 1996. – 260 с.

21. Пономарів О. Культура слова: мовностилістичні поради [Електронний ресурс] / О. Пономарів. – 2-ге вид., стереотип. – Київ, 2001. – Режим доступу: http://ponomariv-kultura-slova.wikidot.com/.

22. Російсько-український словник ділової мови / ред.-упоряд.

О. Мокровольський, О. Шокало. – 3-тє вид., випр. й доп. – Київ : Український світ, 1992. – 300 с.

23. Словник-довідник з культури української мови[Електронний ресурс] / Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. – 3-тє вид., випр. – Київ : Знання, 2006. – 367 с. – Режим доступу: https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001522.

24. Тихий Олекса. Словник мовних покручів [Електронний ресурс] / О. Тихий. – Донецьк : Товариство ім. Олекси Тихого, 2009. – 130 с. – Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Tykhyi_Oleksii/Slovnyk_movnykh_pokruchiv.pdf.

25. Універсальний довідник-практикум з ділових паперів / С. П. Бибик, І. Л. Михно, Л. О. Пустовіт, Г. М. Сюта ; за ред. Л. Пустовіт. – 2 ге вид., доповн. і випр. – Київ : Довіра: УНВЦ «Рідна мова», 1999. – 507 с.

26. Універсальний довідник з ділових паперів та ділової етики : довідк. вид. – Київ : Довіра, 2003. – 624 с.

27. Чак Є. Чи правильно ми говоримо? [Електронний ресурс] / Є. Чак. – Київ, 1997. – Режим доступу: http://chak-chy-pravylno-my-hovorymo.wikidot.com/.

12. Інформаційні ресурси

1. Авраменко Олександр. Експрес-уроки української [Електронний ресурс] / Олександр Авраменко. – Режим доступу: https://1plus1.video/ekspress-urok-ukrainskogo-yazyka.

2. Горох – онлайн-бібліотека, в якій зібрано найбільш корисні словники української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://goroh.pp.ua/.

3. Електронна версія російсько-українського словника [Електронний ресурс] : А–П / підготував О. Телемко, голов. ред.: А. Кримський, С. Єфремов. – Київ : К.І.С., 2007. – 3059 с. – Режим доступу: https://chtyvo.org.ua/authors/Krymskyi_Ahatanhel/Ros-ukr_akademichnyi_slovnyk/.

4. Електронні словники СловоСвіт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_vocab_CD.htm.

5. Лінгвістичний портал з української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mova.info.

6. Національна платформа з вивчення української мови Міністерства культури та інформаційної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://speakukraine.net/.

7. Неправильно-правильно. Довідник з українського слововживання М. Волощак. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nepravylnopravylno.wikidot.com/

8. Онлайн-ресурси з вивчення української мови / Уповноважений із захисту державної мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mova-ombudsman.gov.ua/onlain-resursy-tablytsia.

9. Російсько-українські словники – зібрання перекладних та одномовних

словників, насамперед початку XX століття [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.r2u.org.ua.

10. Російсько-українські словники [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://chtyvo.org.ua/help/dobirky/rosiisko-ukrainski_slovnyky/.

11. СВІТ – Словник відповідників до іншомовних термінів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://svit.org.ua/%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%BD%D0%B0%D1%81

12. Словарь української мови [Електронний ресурс] / упоряд. Борис Грінченко (російсько-український). – Режим доступу: https://hrinchenko.com/.

13. Словник.ua. Портал української мови та культури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://slovnyk.ua/.

14. Словник української мови в 11 томах. Академічний тлумачний словник (1970–1980) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sum.in.ua/.

15. Словники України онлайн. Український лінгвістичний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/.

16. Словопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://slovopedia.org.ua/.

17. Словотвір. Майданчик для перекладів запозичених слів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://slovotvir.org.ua/

18. Українська мова : енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm.

19. Український мовно-інформаційний фонд Національної академії наук України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ulif.mon.gov.ua/about.

20. Уроки державної мови (з газети «Хрещатик») [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://slovopedia.org.ua/30/53392-0.html.

21. OnlineCorrector – ресурс з виправлення типових помилок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://onlinecorrector.com.ua/uk/.